

mgr Maciej Pewiński
Przepisy prawne w prawodawstwie unijnym, węgierskim oraz polskim
dotyczące skutków stosowania przez przedsiębiorców
niedozwolonych postanowień umownych na tle kredytów
indeksowanych do kursu waluty obcej lub denominowanych w walucie
obcej

Wstęp

Przedmiotowy artykuł ma na celu omówienie przepisów chroniących konsumentów przed stosowaniem przez przedsiębiorców zapisów umownych, które są niedozwolonymi klauzulami umownymi (ang. *unfair contract terms*).

Artykuł oparto na analizie orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej¹, legislacji Polski, legislacji Węgier oraz Dyrektywy Rady 93/13/EWG o nieuczciwych klauzulach umownych², będącej najważniejszym wspólnotowym aktem prawnym zapewniającym ochronę interesów konsumentów jako słabszej strony stosunku prawnego w umowach zawieranych z przedsiębiorcami.

Rozważania zostały poczynione na gruncie przepisów prawnych dotyczących niedozwolonych postanowień umownych w różnych systemach prawnych, w ustawodawstwie węgierskim, polskim oraz unijnym.

Przedmiotem rozważań były umowy kredytu indeksowanego do kursu waluty obcej lub umowy kredytu denominowanego w walucie obcej, które w przeszłości były oferowane przez banki (będące przedsiębiorcami), a zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości, a przede wszystkim sądów krajowych były uznawane za zawierające w swojej treści klauzule abuzywne, nazywane również niedozwolonymi klauzulami umownymi. Ze względu na ograniczony zakres opracowania, pewne kwestie zostały tylko zasygnalizowane.

¹ Wyrok TSUE z dnia 30 kwietnia 2014 r., sygn. akt C-26/13, LEGALIS nr 966197.

² Dyrektywa Rady 93/13/EWG z dnia 05.04.1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. U. UE L z dnia 21 kwietnia 1993 r.).

Warto również dodać, że sprawy kredytów indeksowanych lub denominowanych w walucie obcej nie są tylko wyłącznie materiały zainteresowania sądów polskich, ale również sądów hiszpańskich, węgierskich, rumuńskich, chorwackich oraz słoweńskich. Również w tych państwach kredyty indeksowane lub denominowane w walucie CHF cieszyły się dużą popularnością. W Polsce te umowy nazywane są głównie przez media „*umowami frankowymi*”.

Rys historyczny

Historycznie, produkty bankowe znane jako kredyty powiązane z kursem waluty obcej oferowane były najpierw w Australii (kryzys początku lat 90-tych), a następnie w Austrii, Hiszpanii oraz krajach Europy Środkowo-Wschodniej, w tym w Polsce.

W Polsce szczyt popularności udzielania takich kredytów przypadał głównie na okres 2005-2008 r. Zgodnie z Raportem NIK w latach 2006-2017 zawarto 620,3 tysiąca umów kredytowych powiązanych z walutą obcą.³ Sytuacja kredytobiorców zaciągających i spłacających kredyty zarówno kredyty indeksowane oraz denominowane w walucie obcej, zwłaszcza powiązanych z walutą CHF była w zakresie kosztów związanych z kredytem korzystniejsza niż kredytobiorców posiadających klasyczny kredyt hipoteczny w złotych aż do momentu pełnego urynkwienia się kursu CHF, czyli do daty 15.01.2015 r. Tego dnia bank centralny Szwajcarii podjął decyzję o porzuceniu polityki obrony minimalnego kursu wymiany euro na franka szwajcarskiego. W wyniku tej decyzji waluta szwajcarska umocniła się znacząco względem innych walut, w tym oczywiście również wobec złotych, euro czy forinta. Również na Węgrzech taki typ produktu był bardzo popularny.⁴

³ Informacja o wynikach kontroli przeprowadzonej przez NIK, Departament Budżetów i Finansów, nr ewid. 33/2018/P/17/111/KBF, <https://www.nik.gov.pl/plik/id,17566,vp,20139.pdf>, [dostęp: 10.01.2019], s. 33.

⁴ Zgodnie z danymi za drugie półrocze roku 2012 przedstawionymi przez Magyar Nemzeti Bank (węgierski bank narodowy) zadłużenie węgierskich gospodarstw domowych na rzecz instytucji kredytowych z tytułu kredytów wynosiło 32,56% PKB, z czego 18,54% PKB, to jest 5289 mld HUF, odpowiada kredytom denominowanym w walucie obcej, podobnie jak kredyt będący przedmiotem postępowania głównego. Jeśli chodzi o kredyty wyrażone we frankach szwajcarskich, to było one udzielane na dużą skalę nie tylko na Węgrzech, ale również w innych państwach, w szczególności w Polsce i w Chorwacji, dane za:

Wzrost kursu walut CHF przełożył się na podwyższenie wysokości rat kredytowych kredytobiorców posiadających kredyty indeksowane oraz denominowane w walucie CHF powodując u niektórych kredytobiorców problemy ze spłatą swoich zobowiązań. Ten mechanizm doprowadził do licznych procesów sądowych, w których główną osią sporu są kwestie związane z abuzywnością niektórych klauzul umownych.

Ustawodawstwo unijne

Podstawowym aktem ochrony praw konsumentów w Unii Europejskiej jest Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej⁵, a konkretnie artykuł 169. Przywołany artykuł zawiera w swojej treści podstawowe wytyczne co do sfery ochrony dóbr konsumenta, a także przysługujące konsumentowi prawa. Ochrona konsumenta opiera się na idei, że konsument jest słabszą stroną obrotu i z tego faktu należy mu się ochrona szczególnego rodzaju.⁶ Zgodnie z bogatym dorobkiem orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości ochronę interesów konsumenta może uzasadniać ograniczenie swobód podstawowych.⁷ Prawo konsumenta do informacji zostało uznane przez TS jako wymóg usprawiedliwiający wprowadzenie ograniczeń w swobodnym przepływie towarów i pozostałych swobodach. Obecnie prawo unijne dąży do wzmocnienia obowiązków informacyjnych wobec konsumenta, edukacji konsumentów w zakresie ich praw.

Dyrektywa Rady 93/13/EWG zawiera definicję klauzuli niedozwolonej, którą należy rozumieć jako postanowienie, którego wprowadzenie do umowy stoi w sprzeczności z wymaganiami dobrej wiary, jest niekorzystne dla konsumenta oraz prowadzi do naruszenia równowagi pomiędzy prawami i obowiązkami stron wynikającymi z umowy. Przywoływana dyrektywa zawiera również zapisy traktujące

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=147762&pageIndex=0&doclang=pl&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=8878433#Footnote2> [dostęp: 10.01.2019]

⁵ Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dziennik Urzędowy C 326, 26/10/2012 P. 0001 – 0390).

⁶ K. Cseres, The interplay between consumer protection and competition law in the EC, *European Consumer Law Journal* 2005, nr 2, s. 92-93.

⁷ zob. M. Szpunar, *Wpływ wyroku w sprawie Cassis de Dijon na podstawowe swobody rynku wewnętrznego - spojrzenie z perspektywy 30 lat*, (w:) *O prawie i jego dziejach księgi dwie: studia ofiarowane Profesorowi Adamowi Lityńskiemu w czterdziestolecie pracy naukowej i siedemdziesięciolecie urodzin*, K. Kuźmich (red.), s. 1161-1163.

o tym, że wszelkie postanowienia umowne w umowach zawieranych z konsumentem winny być sporządzone językiem prostym i zrozumiałym dla konsumenta.

Dyrektywa ponadto wprowadza zasadę, że wszystkie wątpliwości interpretacyjne pojawiające się podczas dokonywania wykładni danego postanowienia umownego należy interpretować na korzyść konsumenta zgodnie z zasadą *in dubio contra proferentem*. Skutkiem prawnym uznania klauzuli za niedozwoloną jest jej bezskuteczność wobec konsumenta.

Zgodnie z treścią dyrektywy stwierdzenie abuzywności danego postanowienia umownego ma skutek *ex tunc* (we wszystkich Państwach Członkowskich).

Kontrola czy dane postanowienie w umowie zawartej przez przedsiębiorcę z konsumentem, zgodnie z orzecznictwem TSUE powinno być dokonane *ex officio*.⁸

Dyrektywa Rady 93/13/EWG zawiera wskazania co do wymagań nakładanych na Państwa Członkowskie w zakresie minimalnego poziomu ochrony interesów konsumenta przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi przedsiębiorców, polegających na umieszczaniu przez nich klauzul niedozwolonych inaczej zwanych postanowieniami abuzywnymi.

Dyrektywa 93/13/EWG opiera się na modelu minimalizacji harmonizacji, czyli pozostawieniu Państwom Członkowskim możliwości wprowadzenia w prawie krajowym przepisów, które zapewnią konsumentom wyższy poziom ochrony interesów niż postulowany w przepisach przedmiotowej dyrektywy.⁹ Powyższe wynika bezpośrednio z treści artykułu 1 ust. 1 wraz z artykułem 8 dyrektywy. Artykuł pierwszy dyrektywy 93/13 stanowi, że „*Celem niniejszej dyrektywy jest zbliżenie przepisów ustawodawczych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do nieuczciwych warunków umownych w umowach zawieranych pomiędzy sprzedawcą lub dostawcą a konsumentem.*” Natomiast art. 8 dyrektywy 93/13/EWG ma następujące brzmienie „*W celu zapewnienia wyższego stopnia ochrony konsumenta Państwa Członkowskie mogą przyjąć lub utrzymać*

⁸ Wyrok TSUE z 04.06.2009 r. w sprawie C-243/08 (ECLI:EU:C:2009:350).

⁹ R. Trzaskowski (w:) *Kodeks cywilny. Komentarz, t. III. Zobowiązania. Część Ogólna, Komentarz do art. 385 (1) k.c.*, J. Gudowski (red.), pkt 1, LEX.

bardziej rygorystyczne przepisy prawne zgodne z Traktatem w dziedzinie objętej niniejszą dyrektywą.”. Oba te przepisy wyrażają model minimalizacji harmonizacji przepisów dotyczących ochrony konsumenta.

Polskie przepisy dotyczące klauzul abuzywnych wynikają z transpozycji do krajowego systemu prawa przepisów Dyrektywy Rady nr 93/13/EWG. Również przepisy ustawodawstwa węgierskiego w tym zakresie są transpozycją przepisów Dyrektywy Rady nr 93/13/EWG.

Ustawodawstwo polskie dot. niedozwolonych klauzul umownych

Przepisy art. 385 (1) – (3) k.c. zostały wprowadzone do polskiego systemu prawnego ustawą z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny.¹⁰ Powyższa regulacja była umotywowana dążeniem do zgodności polskiego prawa do wymagań wynikających z dyrektywy 93/13/EWG. Zgodnie z powyższym należy pamiętać o wykładni polskich przepisów zgodnie z celem i zamierzeniami dyrektywy 93/13/EWG.¹¹

Zgodnie z orzecnictwem TSUE sąd krajowy jest zobowiązany do interpretacji przepisów krajowych zgodnie z literą i brzmieniem prawa unijnego, a więc zgodnie z dyrektywami.¹² Powyższe przepisy mają stanowić rdzeń systemu kontroli treści postanowień umownych (treści umowy) narzucanych przez przedsiębiorcę.

Uregulowania polskie odnoszące się do kwestii niedozwolonych postanowień umownych ograniczają się do stosunków pomiędzy konsumentami a przedsiębiorcami, czyli w płaszczyźnie B2C (*business to consumer*).

¹⁰ Ustawa z dnia 02.03.2000 r. - Ustawa o ochronie niektórych praw konsumentów i odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny (Dz.U. z 2000 nr 22 poz. 271 ze zm.).

¹¹ B. Wyżykowski, *Skutki uznania abuzywności postanowienia umowy w kontroli incydentalnej*, Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny, nr 8, 2017, s. 77.

¹² Wyr. TSUE z 10.04.1984 r. w sprawie 14/83 (ECLI:EU:C:1984:153).

Artykuły 385 (1) k.c. do artykułu 385 (3) k.c.¹³ odnoszą się do wszelkich umów zawieranych pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem, których postanowienia nie były indywidualnie negocjowane.

Artykuł 385 (1) k.c. zawiera następującą treść:

- „§ 1. Postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.
- § 2. Jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie.
- § 3. Nie uzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta.
- § 4. Ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje.”

Zakres kontroli jest szeroki i odnosi się do całości treści umowy, bez względu na to czy dana umowa została zawarta z użyciem np. wzorca umownego, czy też jednostronnie narzucona. Kontroli zatem będą podlegały najczęściej: umowa, regulaminy ogólne warunki umowne, wszelkie załączniki stanowiące integralną część danej umowy.

Jeśli dane postanowienie umowne zostanie uznane za niedozwolone w myśl artykułu 385 (1) k.c. strony nie są nim związane, a w jego miejsce w danym stosunku prawnym wchodzi prawa i obowiązki stron wynikające z norm względnie wiążących. Pozostała część umowy pozostaje ważna, o ile może być wykonywana bez abuzywnej klauzuli. Postanowienie uznane za niedozwolone staje się bezskuteczne *ex lege*, z mocą wsteczną.

¹³ Ustawa z dnia 23.04.1964 r. - Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz. U. z 2018r. poz. 1025, 1104, 1629, 2073, 2244. ze zm.), dalej jako k.c.

Podsumowując, aby stwierdzić, że dane postanowienia umowne mają charakter abuzywnych, muszą być spełnione następujące warunki; po pierwsze umowa została zawarta pomiędzy konsumentem, a przedsiębiorcą, po drugie dane postanowienie nie było indywidualnie negocjowane z konsumentem, po trzecie kwestionowane postanowienie nie dotyczy głównych świadczeń stron oraz po czwarte kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Przywoływane powyżej przepisy stanowią *lex specialis* wobec ogólnych przepisów dotyczących ochrony kontrahenta, czyli wobec art. 58 k.c., art. 353 (1) k.c. czy też art. 388 k.c. W związku z tym faktem będą stosowane w pierwszej kolejności podczas oceny danego postanowienia umownego łączącego konsumenta z przedsiębiorcą.¹⁴

Umowy kredytowe indeksowane/denominowane do kursu waluty obcej. Skutki abuzywności w polskim prawie

Należy na wstępie zdefiniować czym jest umowa kredytu indeksowanego do waluty obcej oraz umowa kredytu denominowanego w walucie obcej.

Kredyt indeksowany do waluty obcej jest taką konstrukcją prawną, w której strony umowy kredytu uzgadniały, że kwota kredytu wyrażona jest w walucie polskiej, natomiast waluta obca jest jedynie pewnym miernikiem wartości, według którego była ustalana wysokość zobowiązań kredytobiorcy.

Zgodnie z praktyką obrotu gospodarczego, kwota kapitału kredytu wyrażona w złotych była przeliczana na walutę obcą w dniu wypłaty kredytu bądź w dniu wypłaty danej transzy. Najczęściej przy zastosowaniu kursu kupna danej waluty obcej znajdującego się w wewnętrznych tabelach kursowych banku i pozostaje wyrażona w walucie obcej przez cały okres kredytowania.¹⁵ Przeliczona kwota na walutę obcą stanowi podstawę do ustalania wysokości rat kapitałowo-odsetkowych, ale spłata wymagalnych rat następuje już w walucie polskiej, najczęściej wedle

¹⁴ R. Trzaskowski, op. cit., pkt 2.

¹⁵ Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów Raport dotyczący spreadów, Warszawa 2009 r. s.6.

kursu sprzedaży danej waluty obcej w dniu spłaty, również najczęściej według wewnętrznych tabel kursowych banku.

Natomiast umowa kredytu denominowanego w walucie obcej jest pozornie zbliżona do konstrukcji kredytu walutowego, ponieważ kwota kredytu w umowie jest wyrażona w walucie obcej. Niemniej inne zapisy umowne przesądzały o tym, że do fizycznego transferu tej waluty do kredytobiorcy nie dochodziło. Kredyt był uruchamiany w walucie polskiej. Spłata w tym modelu umowy następuje również w walucie polskiej, najczęściej przy wykorzystaniu bieżącego kursu sprzedaży danej waluty/dewizy obcej obowiązującego w dniu wymagalności danej raty.

Przechodząc do skutków prawnych dla kredytobiorców, którzy zawierali umowy kredytu powiązanego z walutą obcą, w przypadku uznania klauzul przeliczeniowych za niedozwolone postanowienia umowne należy wskazać, że w przypadku umów kredytu indeksowanego do kursu waluty obcej, umowa może być wykonywana z pominięciem zakwestionowanych klauzul. W takim przypadku umowa kredytu indeksowanego do waluty, *de facto* staje się umową kredytu złotowego oprocentowanym stawką LIBOR.¹⁶ Takie rozwiązanie jest przedmiotem sporu w orzecznictwie, niektóre sądy po przeprowadzaniu testu dochodzą do wniosku, że taka umowa (kredytu indeksowanego do kursu waluty obcej) po usunięciu z niej klauzul przeliczeniowych nie może być dalej wykonywana. Czy w takim razie może zaistnieć inny skutek uznania abuzywności klauzul w umowie kredytu indeksowanego do waluty obcej? Na to pytanie należy odpowiedzieć twierdząco. Zarówno prawodawstwo europejskie, jak i również polskie dopuszcza wystąpienie skutku nieważności całej umowy.¹⁷

Te rozwiązanie, czyli nieważność całej umowy jest jedynym skutkiem prawnym, który może zaistnieć dla umowy kredytu denominowanego w walucie obcej.¹⁸

¹⁶ Takie stanowisko jest wyrażone między innymi w orzeczeniu Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 12 grudnia 2017 r., sygn. akt I C 316/15 oraz w wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 8 grudnia 2017 r., sygn. akt I ACa 565/17.

¹⁷ Takie stanowisko jest prezentowane między innymi w wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 19 stycznia 2018 r., sygn. akt I ACa 632/17.

¹⁸ Takie stanowisko polskiej judykatury jest prezentowane między innymi w wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 2 czerwca 2017 r., sygn. akt I C 776/16.

Ustawodawstwo węgierskie

Analizując zapisy węgierskiego kodeksu cywilnego, możemy zauważyć wiele podobieństw względem regulacji polskich. Wynika to z faktu, że obie te regulacje są transpozycją zapisów Dyrektywy 93/13/EWG.

Węgierski kodeks cywilny¹⁹ w artykule 209 w brzmieniu obowiązującym w chwili okresie zawierania umów „frankowych”²⁰ miał następujące brzmienie:

- „1. Ogólne warunki umów, jak również warunki umowy zawartej z konsumentem, które nie były indywidualnie negocjowane, są warunkami nieuczciwymi, jeżeli wbrew wymogom dobrej wiary i lojalności określają prawa i obowiązki stron wynikające z umowy w sposób jednostronny i nieuzasadniony, ze szkodą dla tej strony, która nie ustanowiła tych warunków umownych.
2. W celu ustalenia, czy dany warunek umowy jest nieuczciwy, należy zbadać wszystkie okoliczności, które istniały w chwili zawierania umowy i doprowadziły do jej zawarcia, a także rodzaj umówionej usługi i stosunek spornego warunku do pozostałych postanowień umowy lub innych umów.

[...]

4. Przepisy dotyczące nieuczciwych warunków umownych nie mają zastosowania do postanowień umownych, które określają główny przedmiot umowy, ani też do postanowień, które określają wzajemny stosunek między świadczeniem a wynagrodzeniem”.

Ze skutkiem od dnia 22 maja 2009 r. art. 209 ust. 4 i 5 węgierskiego kodeksu cywilnego otrzymał następujące brzmienie:

- „4. Okoliczność, że ogólne warunki umowy lub postanowienia umowy zawartej z konsumentem, które nie były negocjowane indywidualnie, nie zostały zredagowane w sposób jasny lub zrozumiały, sama w sobie uzasadnia ich nieuczciwy charakter.
5. Przepisy dotyczące nieuczciwych warunków umownych nie mają zastosowania do postanowień umownych, które określają główny przedmiot umowy, ani też do

¹⁹ Act IV of 1959 On the Civil Code of the Republic of Hungary, tłumaczenia przepisów na język polski dokonano z języka angielskiego.

²⁰ Okres lat 2007-2008.

postanowień, które określają wzajemny stosunek między świadczeniem a wynagrodzeniem, pod warunkiem, że postanowienia te zostały sformułowane jednoznacznie i w sposób zrozumiały”.

Zgodnie z art. 237 powołanego kodeksu:

- „1. W przypadku braku skuteczności umowy należy przywrócić stan istniejący przed jej zawarciem.
2. jeżeli nie można przywrócić stanu istniejącego przed zawarciem umowy, sąd stwierdzi, że umowa pozostaje skuteczna do chwili wydania orzeczenia. Bezskuteczna umowa może zostać uznana za ważną, o ile można usunąć powód jej bezskuteczności, w szczególności w umowach» lichwiarskich «, gdzie istnieje oczywista nierówność pomiędzy świadczeniami stron, poprzez usunięcie nieproporcjonalnej korzyści. W przypadkach tych należy nakazać zwrot należnego świadczenia, w danym wypadku bez świadczenia wzajemnego”.

Artykuł 239 węgierskiego kodeksu cywilnego stanowi:

- „1. W przypadku częściowej bezskuteczności umowy umowa przestaje obowiązywać w całości tylko w przypadku, gdyby strony nie zawarły tej umowy bez jej bezskutecznej części. Przepis prawa może stanowić inaczej.
2. W przypadku częściowej bezskuteczności umowy konsumenckiej umowa przestaje obowiązywać tylko wtedy, gdy nie może być wykonana bez części pozbawionej skuteczności”.

Zgodnie z art. 239/A ust. 1 tego kodeksu:

„Strony mogą wnieść pozew o stwierdzenie bezskuteczności umowy lub któregośkolwiek z warunków umowy (bezskuteczność częściowa), bez konieczności wnoszenia tym samym o zastosowanie skutków takiej bezskuteczności”.

Dokonując porównania przepisów polskich z węgierskim możemy zauważyć, że zakres podmiotowy regulacji z zakresu niedozwolonych postanowień umownych jest tożsamy. Oba państwa ograniczyły zakres stosowania tych regulacji do umów zawieranych pomiędzy konsumentem a przedsiębiorcą, czyli w modelu B2C (*business to consumer*). Na marginesie warto wspomnieć, że niektóre państwa członkowskie np. Hiszpania oraz Niemcy zdecydowały się na rozszerzenie tego

zakresu na umowy zawierane przy użyciu wzorców pomiędzy przedsiębiorcami, a więc modelem profesjonalnym B2B (*business to business*).

Podobnie jak w przypadku polskich przepisów, również na Węgrzech, aby dane postanowienie mogło zostać uznane za niedozwolone muszą być spełnione następujące warunki: jedna ze stron musi posiadać status konsumenta, dane postanowienie umowne nie mogło być wynikiem indywidualnych negocjacji pomiędzy stronami kontraktu, postanowienie jest sprzeczne z wymogami lojalności i dobrej wiary oraz nie dotyczy świadczeń głównych.

Również skutki prawne uznania za abuzywne danych postanowień umownych są tożsame jak w ustawodawstwie polskim. W pierwszej kolejności zaistnieje skutek bezskuteczności danego postanowienia umownego dla konsumenta ze skutkiem *ex tunc*. Jeśli jednak umowa nie może być dalej wykonywana to wtedy może również zaistnieć skutek nieważności całej umowy.

Stan obecny

Obecnie w Polsce sprawy „frankowe” stały się przedmiotem bardzo wielu postępowań sądowych. Kredytobiorcy występują do sądów o przeprowadzenie kontroli incydentalnej swoich umów pod kątem występowania w nich klauzul abuzywnych. Również zarzuty dotyczące abuzywności są podnoszone przez kredytobiorców, którzy zostali pozwani przez bank. O aktualności tego tematu świadczy jego skala. Zgodnie z wypowiedzią Prezesa Sądu Okręgowego w Warszawie, co piąta wpływająca sprawa do Sądu Okręgowego w Warszawie jest sprawą „frankową”.²¹

Należy w tym miejscu zadać pytanie, czy sądy powszechne węgierskie również w tym momencie są również zajęte procedowaniem takiej ilości spraw „frankowych”? Odpowiedź na to pytanie jest przecząca. Dlaczego sądy węgierskie nie są obecnie zaabsorbowane rozstrzyganiem spraw „frankowych”? Wynika to z faktu, że ustawodawca węgierski dokonał ustawowego systemowego rozwiązania

²¹ <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/zmiany-w-procedurze-cywilnej-opinia-prezes-sadu-okregowego-w,328746.html> [dostęp: 10.01.2019].

kwestii kredytów „frankowych”. Za pomocą ustaw „DH1”²² oraz „DH3”²³ wprowadzono ustawowe przewalutowanie „kredytów frankowych” na forinty.

Czy w Polsce również rozważa się systemowe przewalutowanie „kredytów frankowych”? Obecnie w sejmie znajdują się obecnie 4 projekty ustaw dotyczące „frankowiczów”. Wśród tych ustaw warto wyróżnić poselski projekt „o restrukturyzacji kredytów denominowanych lub indeksowanych do waluty innej niż waluta polska oraz o wprowadzeniu zakazu udzielania takich kredytów”²⁴, który przewiduje w pewnym zakresie przewalutowanie kredytów powiązanych z kursem waluty obcej na walutę krajową, w czym przypomina regulacje węgierskie.

Jednakże biorąc pod uwagę, że projekt nie został złożony przez partię rządzącą, projekt ten nie ma większych szans na uchwalenie. Procedowany jest również prezydencki projekt ustawy związany z kwestią „frankową”.²⁵ Jednakże, tematyka tego projektu nie przedstawia rozwiązania tożsamego jak na Węgrzech. Ustawa prezydencka dotyczy w dużej mierze wsparcia kredytobiorców znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej, a nie rozwiązania powszechnego rozumianego jako przewalutowania owych kredytów na złotówki np. po kursie z dnia wypłaty tego kredytu bądź po innym kursie ustalonym przez państwo.

Podsumowanie

Przepisów chroniące konsumentów (zawarte w kodeksie cywilnym) w Polsce oraz na Węgrzech przed stosowaniem przez przedsiębiorców zapisów umownych, które są niedozwolonymi klauzulami umownymi są niemal identyczne. Wynika to z faktu, że są one transpozycją przepisów unijnych. Dyrektywa 93/13/EWG wprowadza pewne minimum legislacyjne dotyczące ochrony

²² Ustawa XXXVIII z 2014 r. (Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. Törvény).

²³ Ustawa LXXVII z 2014 r. – (Az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2014. évi LXXVII. Törvény).

²⁴ Druk sejmowy nr 729 z 28 kwietnia 2016 r. <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/2766251DBDB9B061C1257FF50027313D/%24File/729.pdf> (dostęp 10 czerwca 2019 r.).

²⁵ Druk sejmowy nr 1853 z 1 sierpnia 2017 r. <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/2915C2C60FF153AAC12581A90046A121/%24File/1863.pdf> (dostęp 10 czerwca 2019 r.).

konsumentów przed nieuczciwymi klauzulami umownymi, które zostało zaimplementowane zarówno do polskiego jak i węgierskiego systemu prawnego.

Widać natomiast rozbieżność w zakresie innych rozwiązań legislacyjnych dotyczących kwestii „kredytów frankowych”. Ustawodawca węgierski dokonał przewalutowania z mocy prawa kredytów powiązanych z kursem waluty obcej. W Polsce brak jest tożsamego rozwiązania. Należy tytułem słowa końcowego zadać pytanie, czy Polska powinna wzorem Węgier dokonać przewalutowania „kredytów frankowych” na złotówki, czy może Polska powinna szukać innych rozwiązań prawnych, które doprowadziłyby do rozwiązania „kwestii frankowej” w Polsce.

Niewątpliwie kwestia „kredytów frankowych” jest istotnym problemem prawnym oraz społecznym w Polsce i należy poszukiwać rozwiązań prawnych, które umożliwią lepszą ochronę interesów prawnych konsumentów, w sytuacji występowania niedozwolonych klauzul umownych.

Bibliografia

Akty prawne

1. Act IV of 1959 On the Civil Code of the Republic of Hungary.
2. Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dziennik Urzędowy C 326, 26/10/2012 P. 0001 – 0390).
3. Ustawa XXXVIII z 2014 r. (Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. Törvény).
4. Ustawa LXXVII z 2014 r. – (Az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2014. évi LXXVII. Törvény).
5. Ustawa z dnia 23.04.1964 r. - Kodeks cywilny (tj. Dz. U. z 2018r. poz. 1025, 1104, 1629, 2073, 2244. ze zm.).
6. Dyrektywa Rady 93/13/EWG z dnia 05.04.1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. U. UE L z dnia 21 kwietnia 1993 r.).
7. Ustawa z dnia 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (t.j. Dz.U. z 2018r. poz. 2187, 2243, 2354.).
8. Ustawa z dnia 02.03.2000 r. - Ustawa o ochronie niektórych praw konsumentów i odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny (Dz.U. z 2000 nr 22 poz. 271 ze zm.).

Artykuły naukowe

1. B. Wyżykowski, *Skutki uznania abuzywności postanowienia umowy w kontroli incydentalnej*, Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny, nr 8, 2017.
2. J. Czabański, *Walutowe klauzule waloryzacyjne w umowach kredytów hipotecznych. Analiza problemu.*, Palestra nr 6/2016.

3. K. Cseres, The interplay between consumer protection and competition law in the EC, *European Consumer Law Journal* 2005, nr 2.
4. M. Szpunar, *Wpływ wyroku w sprawie Cassis de Dijon na podstawowe swobody rynku wewnętrznego - spojrzenie z perspektywy 30 lat*, (w:) *O prawie i jego dziejach księgi dwie: studia ofiarowane Profesorowi Adamowi Lityńskiemu w czterdziestolecie pracy naukowej i siedemdziesięciolecie urodzin*, K. Kuźmich (red.).

Komentarze

1. J. Gudowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz, t. III. Zobowiązania. Część Ogólna*, LEX.

Orzecznictwo

1. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 8 grudnia 2017 r., sygn. akt I ACa 565/17.
2. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 19 stycznia 2018 r., sygn. akt I ACa 632/17.
3. wyrok Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 12 grudnia 2017 r., sygn. akt I C 316/15.
4. wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 2 czerwca 2017 r., sygn. akt I C 776/16.
5. wyrok TSUE z 04.06.2009 r. w sprawie C-243/08 (ECLI:EU:C:2009:350).
6. wyrok TSUE z 10.04.1984 r. w sprawie C 14/83 (ECLI:EU:C:1984:153).
7. wyrok TSUE z 14.06.2012 r. w sprawie C 618/10 (ECLI:EU:C:2012:349).
8. wyrok TSUE z 20.09.2018 r. w sprawie C 51/17 (ECLI:EU:C:2018:750).
9. wyrok TSUE z 30.04.2014 r. w sprawie C 26/13 (ECLI:EU:C:2014:282).

Inne źródła

1. Druk sejmowy nr 729 z 28 kwietnia 2016 r.
<http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/2766251DBDB9B061C1257FF50027313D/%24File/729.pdf> [dostęp: 10.01.2019].
2. Druk sejmowy nr 1853 z 1 sierpnia 2017 r.
<http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/2915C2C60FF153AAC12581A90046A121/%24File/1863.pdf> [dostęp: 10.01.2019].
3. Informacja o wynikach kontroli przeprowadzonej przez NIK, Departament Budżetów i Finansów, nr ewid. 33/2018/P/17/111/KBF,
<https://www.nik.gov.pl/plik/id,17566,vp,20139.pdf>, [dostęp: 10.01.2019].
4. Opinia Rzecznika Generalnego Nilsa Wahla przedstawiona w dniu 12.02.2014 r. w sprawie C 26/13 (ECLI:EU:C:2014:85).
5. Opinia Rzecznika Generalnego Evgeniego Tancheva przedstawiona w dniu 03.05.2018 r. w sprawie C 51/17 (ECLI:EU:C:2018:303).
6. Raport dotyczący spreadów wydany przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumenta z września 2009 roku,
<https://www.uokik.gov.pl/download.php?plik=6492> [dostęp: 10.01.2019].
7. Raport Rzecznika Finansowego „Klauzule niedozwolone w umowach kredytów „walutowych”” z czerwca 2016 roku,
https://rf.gov.pl/pdf/Raport_RF_Kredyty_walutowe.pdf [dostęp: 10.01.2019].